Analyysi

Käteisen käyttöä vältelty koronapandemian aikana

Raha ja maksaminen | 20.04.2021 | Kari Takala

KIRJOITTAJA

Kari Takala

Koronaviruspandemian käynnistyminen Suomessa maaliskuussa 2020 johti nopeasti siihen, että myös kasvokkaisessa vähittäismaksamisessa kaupat suosittelivat käteismaksujen välttämistä. Nyt tiedämme, että keskeinen viruksen tarttumiskanava on pisaratartunta ja setelit eivät ole todennäköinen tartunnan lähde.

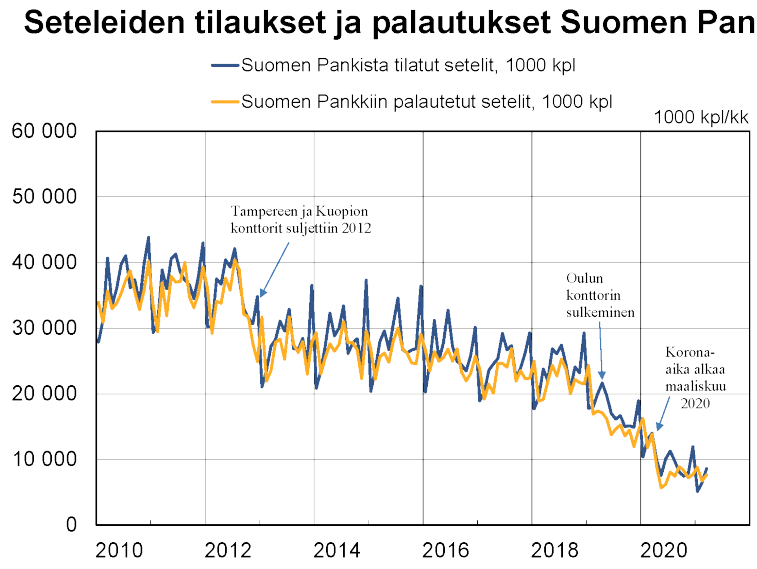
Koronaviruksen saaminen setelistä on epätodennäköistä verrattuna muihin pintoihin, kuten ovenkahvat, kaiteet, pöydät tai vaikkapa maksupisteiden päätelaitteet.[1] Tartuntoja on kuitenkin syytä yrittää ehkäistä myös käsihygienian avulla.[2] Seteleitä säilytetään yleensä lompakoissa ja

käytetään Suomessa keskimäärin päivittäin vain kerran kahdessa päivässä. Mahdollisesti hengityksestä tai aivastuksesta seteleille päätyvä koronavirus pysyy tarttuvana setelin pinnalla vain puolisen tuntia. Jos koronavirusta kuitenkin päätyisi setelin pinnalle, sen pitoisuus jäisi alhaiseksi ja sen kyky tartuttaa virustauti olisi vähintään 10 kertaa heikompi kuin esimerkiksi karkaistulla teräspinnalta.[3] Käteismaksutilanteessa virus voi käytännössä tarttua henkilöiden fyysisen läheisyyden ja siinä mahdollisesti syntyvän pisaratartunnan seurauksena.

Kuluttajia kehotettiin yleisesti kauppojen kassoilla maksamaan kontaktittomilla lähimaksukorteilla, jolloin maksaja ei fyysisesti koske maksupäätettä kuin varmennusta vaativissa tapahtumissa. Koronapandemian alusta lähtien Suomessa oli jo käytössä sääntelyn sallima 50 euron maksimiraja lähimaksuille, jonka ylittävät maksusummat edellyttävät myös aina PIN-varmistusnumeron käyttöä.

Yleinen kulutuksen lasku ja kehotus välttää käteismaksuja näkyi heti huhtikuusta 2020 lähtien Suomen Pankista tehdyissä setelitilauksissa ja -palautuksissa selvänä vähenemisenä. Nämä vähenivät alle 100 000 seteliin kuukaudessa (kuvio 1). Lisäksi mm. ulkomaanmatkailun rajoitukset vaikuttivat euroseteleiden liikkeeseen laskuun.

Kuvio 1.

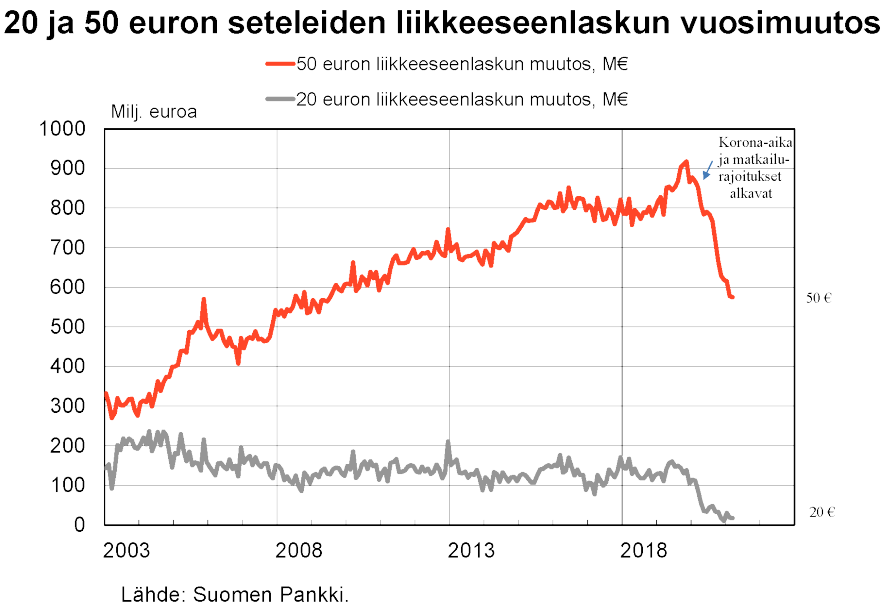

Lähde: Suomen Pankki.

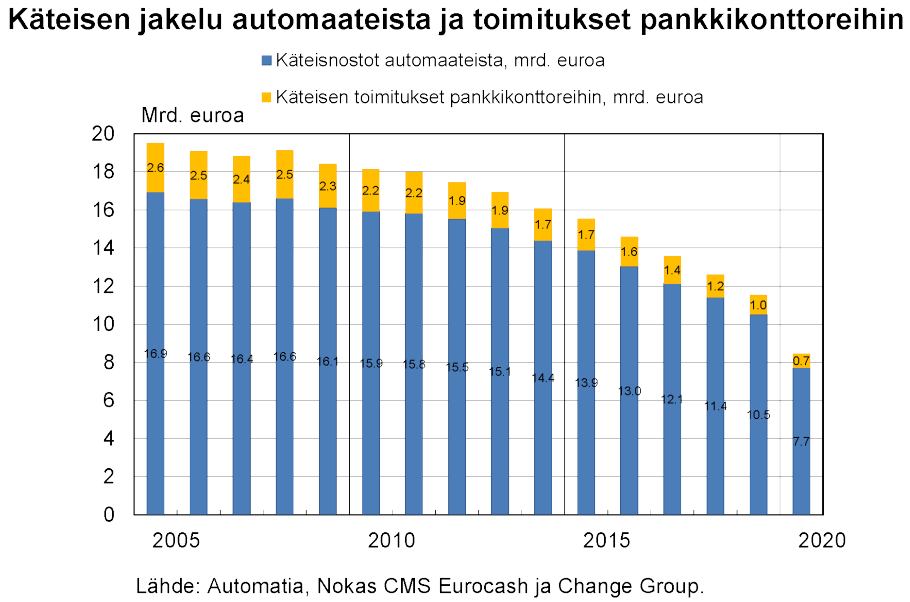
Euromaihin matkustaessaan suomalaiset ottavat mukaansa eurokäteistä jo Suomesta lähtiessään.

Matkoille otetaan mukaan varsinkin 50 euron seteleitä, koska se on suuriarvoisin helposti tarjolla olevista seteleistä automaattijakelussa. Matkustusrajoitusten asettaminen näkyikin selvästi Suomen Pankin 50 euron seteleiden kysynnän laskussa (kuvio 2). Seteleiden käyttö väheni samanaikaisesti myös kotimaassa, mikä näkyy sekä 20 että 50 seteleiden tilausten laskussa. Käteisen automaattijakelu ja pankkikonttoritoimitukset supistuivat reilun neljänneksen vuonna 2020 (kuvio 3).

Kuvio 2.

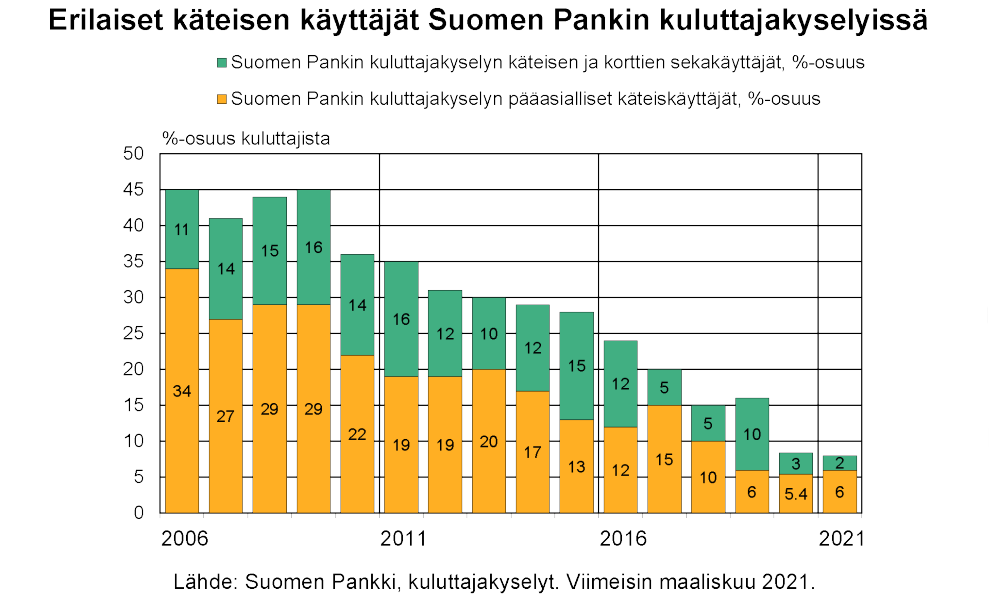
Kuvio 3.

Lähde: Automatia, Nokas CMS Eurocash ja Change Group.

Suomen Pankissa tehtiin kuluttajakysely käteisen käytöstä lokakuussa 2020. Vastauksista saatiin selville, että, että käteisen käytöstä olivat luopuneet ensisijaisesti vain sellaiset kuluttajat, jotka olivat aiemmin käyttäneet käteistä ja korttimaksuja suunnilleen saman verran (kuvio 4). Näiden yhtä lailla käteisen ja korttien käyttäjien osuus sai vuoden 2020 kuluttajakyselyssä tähänastisen kyselyhistorian alhaisimman kolmen prosentin käyttäjäosuuden. Tämä oli mielenkiintoinen havainto. Toisaalta sellaisten kuluttajien osuus, jotka käyttivät käteistä pääasiallisena maksutapana, ei juurikaan laskenut.

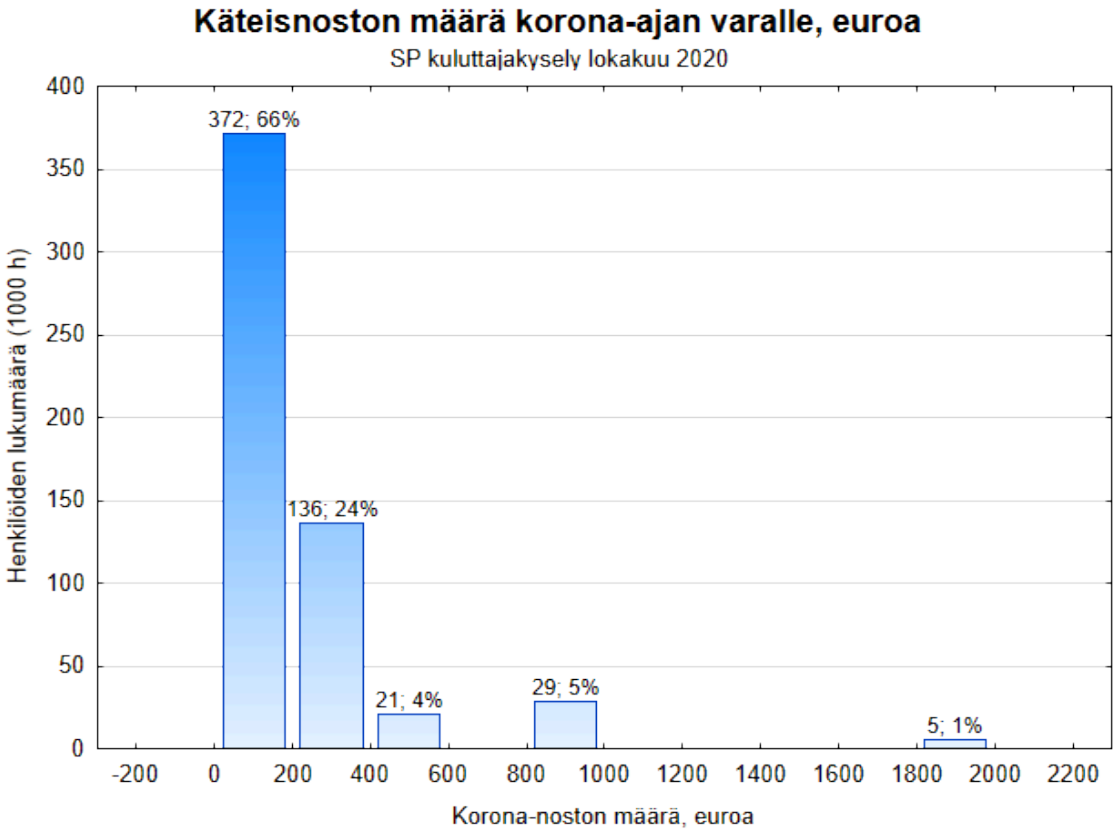
Kuvio 4.

Lähde: Suomen Pankki, kuluttajakyselyt. Viimeisin maaliskuu 2021.

Kuluttajakyselyssä kysyttiin myös sitä, olivatko vastaajat nostaneet käteistä erikseen varalle koronapandemian aikana. Saatujen vastausten mukaan näin oli toiminut vain 13 prosenttia kuluttajista. Kuluttajat luottavat sähköisten maksutapojen toimivuuteen. Otoskyselyn mukaan erikseen varatun käteisen suuruusluokka koko talouden tasolle korotettuna oli noin 120 milj. euroa (kuvio 5).

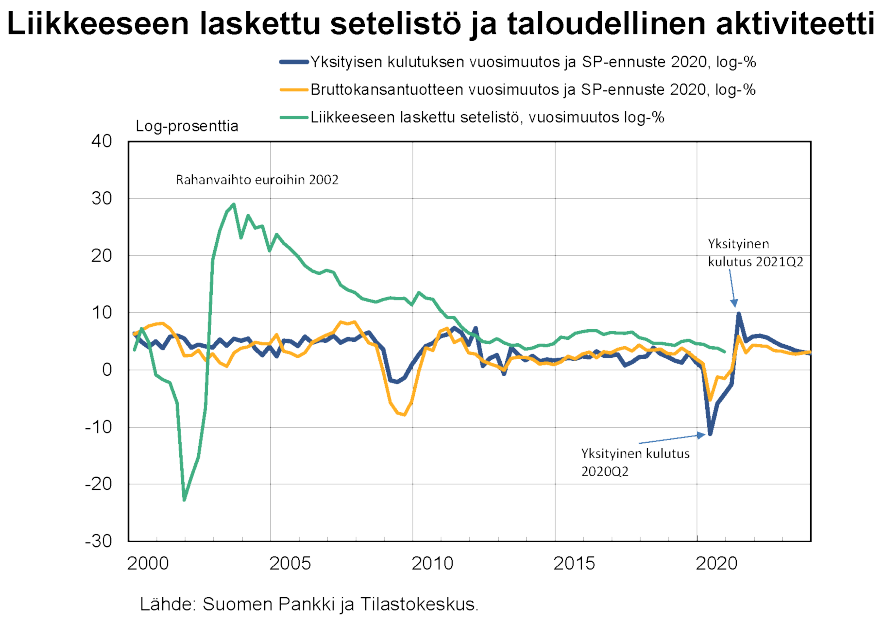
Kuvio 5.

Lähde: Suomen Pankki.
20.4.2021
eurojatalous.fi

Suomessa käteisen liikkeeseenlaskuvauhti on eurokaudella aiemmin ollut jatkuvasti taloudellista aktiviteettia ja yksityisen kulutuksen kasvua nopeampaa. Tämä johtuu eurokäteisen siirtymisestä Suomen ulkopuolella (kuvio 6).

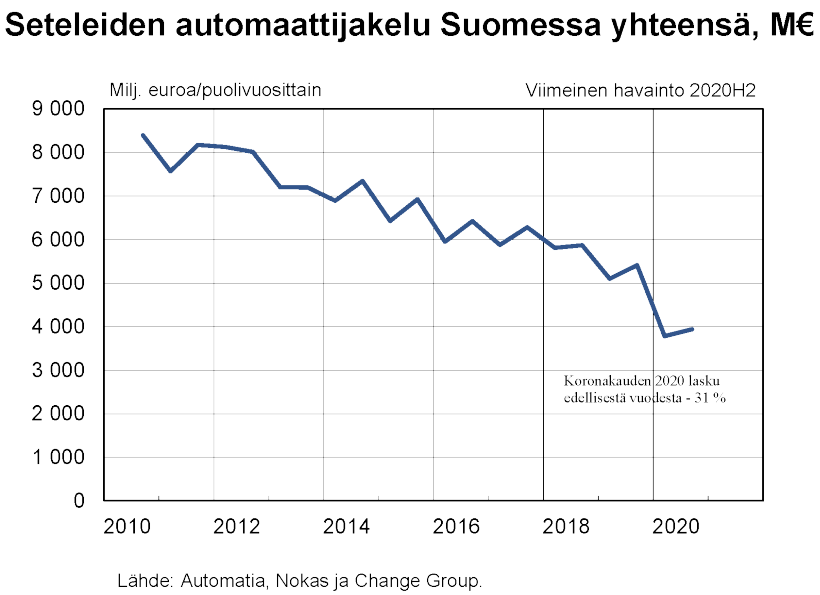
Kuvio 6.

Lähde: Suomen Pankki ja Tilastokeskus.

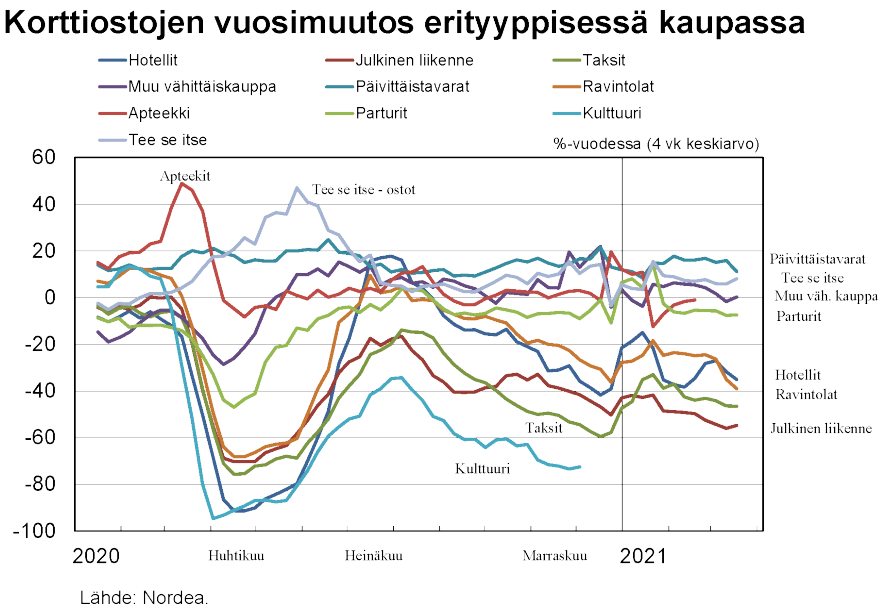
Käteisen jakelu käyttäjille tapahtuu yli 90 prosenttisesti käteisautomaattien kautta, ja vuoden 2020 aikana seteleiden euromääräinen jakelu automaateista supistui 31 prosenttia edellisestä vuodesta (kuvio 7). Käteisnostoissa automaateista on aina merkittävää kausivaihtelua, sillä käteisnostot kasvavat aina etenkin juhlapyhien aikaan.

Kuvio 7.

Käteisen käytöstä on myös saatu ennakollisia tilastotietoja vähittäiskaupasta. Näiden tietojen mukaan käteisen käyttö on vähentynyt pandemian aikana reiluun 20 prosenttiin ja päivittäistavarakaupassa jo selvästi alle 20 prosenttiin kaikista maksutapahtumista. Käteisen käyttöä seuraavat myös pankkien maksuja ja korttimaksuja käsittelevät yritykset. Myös niiden julkaisemat tiedot osoittavat yleistä yksityisen kulutuksen voimakasta laskua vapaa-ajan menoissa. Vain verkkokauppa ja päivittäistavarakauppa sekä tee se itse -korjaustarvikeostokset ovat pysyneet entisellään tai hieman kasvaneet. Koronapandemian aikana aikaa on vietetty kotona ja tämä näkyy kulutuksessa. (Kuvio 8).[4]

Kuvio 8.

Lähde: Nordea.

Koronapandemian tilapäinen vaimeneminen heinäkuussa 2020 ennen loppuvuoden toista aaltoa näkyi jo käteisen käytön elpymisenä Suomessa. Käteisen käyttö väheni jälleen syksyllä koronatilanteen pahentuessa rajoitusten kiristyessä. Kuluttajakysely toistettiin maaliskuussa 2021. Sen mukaan vielä 69 % kuluttajista käytti käteistä. Korttimaksuja käytti kaikkiaan 96 % kuluttajista. Mobiilimaksujen käyttäjiä oli jo 48 prosenttia. Mobiilimaksuilla on potentiaalia kasvattaa suosiotaan jatkossa, sillä mobiilimaksua ensisijaisena maksamisen muotona käytti kyselyn mukaan vain kolme prosenttia vastaajista.

Kuluttajilta kysyttiin myös, miksi he eivät käytä käteistä. Kolmannes vastaajista koki, että käteisen käyttö ei ole yhtä vaivatonta ja helppoa kuin korttimaksujen. Muita syitä olivat käteisnostojen ja hankinnan vaivalloisuus (14 %), käteisen käytön hitaus (16 %) ja hygieniasyyt korona-aikana (12 %).

Käteistä kuitenkin käytetään edelleen. Käteisen käytön syyksi kerrottiin se, että kortti- tai mobiilimaksut eivät käy vielä joka paikassa (35 %). Jopa 18 % kuluttajista käytti käteistä vielä pienissä ostoksissa. Kuluttajista 29 % oli vältellyt käteisen käyttöä nimenomaan koronatartuntariskin vuoksi. Lähi- ja mobiilimaksamista hygieniasyistä suosi 24 % vastaajista.

Kyselyjen perusteella koronakriisi aiheuttaa pysyviäkin vaikutuksia käteisen käyttöön, koska osa

käteisen käyttäjistä on tottunut lähimaksujen käyttöön.[5]

Käteisen käyttö voi kuitenkin elpyä jonkin verran, kun talous elpyy koronapandemian jälkeen ja rajoituksia puretaan.

Viitteet

1. Ks. WHO says currency doesn't transmit COVID-19 but retailers taking precautions - National | Globalnews.ca. ↑
2. Ks. Saksalaistutkijoilla alustavaa näyttöä: Koronavirus leviää ensisijaisesti pisaratartuntana, ei niinkään ostoskärryistä, seteleistä tai ovenkahvoista - Hyvinvointi | HS.fi. ↑
3. Fabio Panetta (2020): Beyond monetary policy protecting the continuity and safety of payments during the coronavirus crisis, ECB 28 April 2020. ↑
4. Nordea (2020): Koronamittari: Korttimaksut kääntyneet laskuun, 23 syyskuuta 2020. ↑
5. ECB (2020): Study on the payment attitudes of consumers in the euro area (SPACE), December 2020. ↑

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

korona, koronapandemia, koronavirus, käteinen